

1994

No. 8

Lokalhistorisk Arkiv & Forening

Indhold

Meddelelser fra Præstø Lokalhistoriske Arkiv...	side 2
Meddelelser fra Lokalhistorisk Forening.....	side 3
Politigården i Præstø.....	side 6
Kort over Præstø (1860) Trap.	side 15
Julehilsen.....	side 16

Præstø lokalhistoriske Arkiv

Bestyrelsen for Præstø Lokalhistoriske Arkiv:

Søren Laursen (formand)
Elsie Björklund (arkivleder)
Hans Olsen (kasserer)
Kurt Johansen (komm.valgt)
Marie Larsen
Helga Thomsen
Lilli Henningsen

JULEKORT 1994

Arkivgruppen indkaldes til julemøder tirsdag d. 8. nov og 22. nov begge dage kl. 19.00 hvor vi traditionen tro, hygger os med gløg og æbelskiver og maler julekort til årets salg. **Mød frem.**

Har du stof til bladet, modtages det med glæde.

Udgiver: Lokalhistorisk arkiv & forening i Præstø kommune.
Redaktion: Hans Olsen
Søren Laursen

EDB (Arkibas) i arkivet.

Arkivet har i flere år arbejdet på at indføre EDB.

PC-er til database og tekstbehandling er anskaffet, men arkivets helt store ønske "ARKIBAS" systemet har måtte vente på sig. Arkivet har gennem flere år søgt forskellige fonde om helt eller delvis støtte, men uden resultat. Den sidste ansøgning arkivet havde ude, har været til behandling i ca. 1 år, og det var værd at vente på.

19. sept. 1994 kom meddelelsen fra "Beckett-Fonden": "De har imødekommet arkivets ansøgning til indkøb af software (Arkibas) og hardware, ialt 43.616,25 kr.

Beckett-Fonden muliggør herved den videre udvikling i arkivet og dets arbejde, og hjælper det lokalhistoriske arbejde til gavn og glæde for hele kommunen og dens brugere.

Tak til "Beckett-Fonden"

Søren Laursen

Lokalhistorisk forening

Lokalhistorisk forenings
sommertur d. 12.6.1994

Det var med nogen
ængstelse, foreningens
bestyrelse fulgte med i
vejrudsigten op til den
planlagte sommertur.

Efter den lange, varme
og lidt tørre sommer har
vi næsten glemt, at
foråret var koldt og
vådt, og den planlagte
tur var i høj grad
afhængig af, at vejret
ville arte sig tåleligt.

Vi kunne have sparet os
de bekymringer, for solen
skinnede og tillod os at
gennemføre turen, som vi
havde planlagt, så vi
ikke fik brug for
nødplanen i tilfælde af
regnvejr..

Hvad vi imidlertid ikke
bekymrede os om, var
transporten, som var
bestilt og bekræftet i
god tid, hvilket dog ikke
forhindrede busselskabet
i at glemme os, så de i
sidste øjeblik måtte
sende reservebussen, som
kun havde plads til 30 af
de 35 fremmødte del-
tagere. Mangelen blev af-
hjulpet med stole fra
biblioteket, så det gik

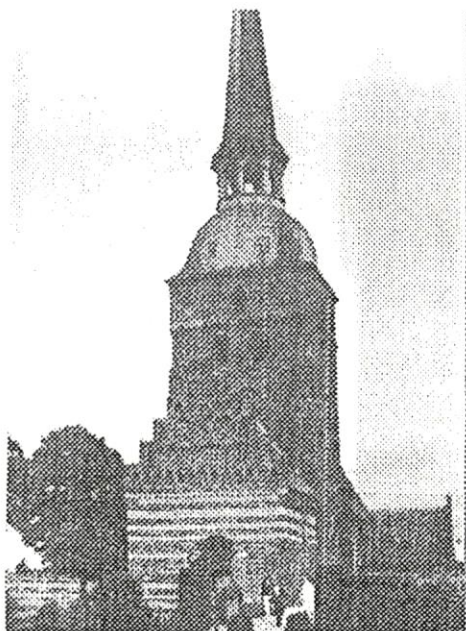
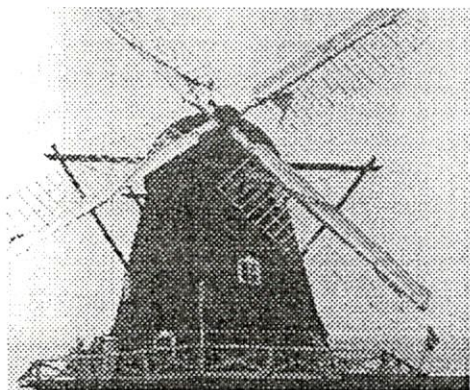
jo, omend vist ikke helt
lovligt. At der heller
ikke var mikrofon i
bussen var ærgeligt, men
sparede passagererne for
en hel del snak.

Første besøg gjaldt det
nye "Middelaldercenter" i
Nykøbing, hvor der blev
lejlighed til at studere
mange sider af middel-
alderliv, bl.a. afskyd-
ning af bliden, som
slyngede sin kugle ud i
Guldborgsund. En temmelig
dramatisk affære....

Næste stop var den
nyrestaurerede Majbølle
mølle, hvor vi fik en
omhyggelig gennemgang af
møllens historie ved
møllens ejer indtil 1982,

Gunner Rasmussen, og oven i købet blev møllen sat i gang af møllelaugets formand, idet det blæste netop så meget, at det kunne lade sig gøre.

Det sidste sted, vi besøgte, var den ensomt beliggende Klippinge Kirke, engang en af Danmarks mest besøgte valfartskirker.

Før inddæmningen af Vålse Vig var det muligt at sejle helt til kirken, der i katolsk tid besøgte på grund af de undergørende Kristi Blods dråber, efter reformationen fordi der ved kirken var en helbredende Sct. Søren's kilde, hvis placering er genfundet for ganske nylig. Kirken er udstyret med et overvældende barokinventar og morsomme indskrifter, som der kunne bruges megen længere tid på at undersøge grundigt.

Bestyrelsen var glade og tilfredse, da bussen var tilbage i Præstø. Vi håber, at deltagerne delte vores følelser.

Elsie Björklund

Sensommerturen med bevaringsforeningen d.
25.09.1994

Det var et vidunderligt sensommervejr, da bevaringsforeningen bød velkommen til endnu en rundvisning på frilandsmuseet. Også denne gang havde vi den store glæde at have Jens Overbye som guide, som førte os trygt gennem de danske landsdele, så vi fik lejlighed til at sammenligne byggeskik og levevilkår. Der var stor forskel på de beskedne sjællandske fæstegårde og den sønderjyske og den ejendommelige sydslesviske gård, rigt udstyret som de var med flotte møbler og flisebeklædte vægge. John Kunze fortalte om de forskellige former for tækkede tage, så vi forstod, at man overalt har benyttet sig af de forhåndenværende materialer, hvadenten det var rør, strå, lyng eller tang.

Selvom det var den anden tur vore foreninger har arrangeret til museet, er der åbenbart, at der er mulighed for at lave flere ture med nye emner. Og desuden sker der jo hele tiden noget nyt derinde. Jeg håber på vi får lov til at komme med Jens Overbye rundt på opdagelse en anden gang. Mange tak til Jens Overbye, John Kunze og Bevaringsforeningen for en dejlig dag.

Elsie Björklund

Kommende møder:

6. oktober 1994

Kurt Henriksen fortæller.
om Sydsjælland.

Tirsdag d.15.11.: Niels Chr. Pedersen
fortæller om Jungshoved

24 januar 1995

Generalforsamling.
Søren Nielsen fortæller
om Stavreby

Politigården i Præstø

af N. Chr. Petersen

Nedenstående artikel er stillet til rådighed for bladet af N. Chr. Petersen, Roneklint, som af mange af bladets læsere vil være kendt som en vidende lokalhistoriker, og som tidligere har været bestyrelsesmedlem i lokalhistorisk forening.

I store dele af dette århundrede har Præstø sammen med omegnskommunerne kæmpet en brav kamp for at bevare såvel politi- som retskreds og dermed politimester- og dommerembedet.

Allerede i 1914 er der forslag om en retsreform, som hvis den vedtages, betyder at Præstø lægges under Vordingborg.

Den 2. april 1914 sender byrådet en protokol-skrivelse, som er stilet til "Den høje Regering og Rigsdag".

Man fremfører, hvilke gener det vil medføre for Præstø, idet følgen heraf vil blive, at ordningen af skifter, ejendomshandler, testamenter o.s.v. fremover vil foregå i Vordingborg. Der behøver ikke at føres noget bevis for, at en sådan ordning vil være til stor skade for Præstø, hedder det i protesten, og man søger formentlig forgæves i loven nogen bestemmelse, der skulle tjene til blot nogenlunde at råde bod på skaden. Som eksempel fremføres det, hvor stort tab byen led, da Kallehave Sogn, som følge af jernbaneanlægget Masnedsund-Kallehave blev lagt fra Præstø til Vordingborg jurisdiktion. Sluttelig erindres der om tidernes ugunst, særlig for mindre byer. Forandringerne og dermed udgifterne stiger, og de fleste byer har pådraget sig betydelig gæld.

Dette er også tilfældet for Præstø, idet man har anlagt gas- og vandværk, har uddybet havnen, givet betydelige tilskud til jernbaneanlæg og i væsentlig grad forbedret skoleforholdene m.v. Når byrådet har ladet disse foranstaltninger udføre, har man ganske vist ikke regnet med, at der fra lovgivningsmagtens side ville blive truffet en ordning, der gør forholdene yderligere vanskelige for befolkningen.

I 1927, efter at politimester Langsted er afgået ved døden, har det høje ministerium taget under overvejelse at sammenlægge Præstø og Næstved politikredse. Hermed kommer der atter gang i protesterne. Man benytter naturligvis argumenter somskade for byens næringsliv, længere afstande o.s.v. Endvidere er den besparelse for det offentlige, som er eneste argument for sammenlægningen, sikkert alt for ringe til at opveje de ulemper, udgifter og tidsspilde, som nedlæggelsen vil betyde for befolkningen. Vi formoder, at der ikke fore-

ligger tilstrækkelig grund til at ophæve den ommeldte politikreds, der har eksisteret i ualmindelig tid til befolkningens tilfredshed.

Protesten underskrives af borgmester og sognerådsformænd.

Således bølger slaget frem og tilbage op gennem årene, hvor der har været forslag om sammenlægning med forskellige byer, lige fra Store Heddinge i nord til Stege i syd. Tilfredshed, hvis noget blev foreslået lagt til, og en stor protest, hvis noget skulle flyttes fra. Set i bakspejlet, nu da slaget i alt væsentligt er tabt, kan det være vanskeligt at bedømme, hvor stor betydning de ti ting har haft for byen og egnen. Nuvel, der er stadig politi i Præstø, og her er også bitingsted, men meget har jo ændret sig op gennem tiden. Ser vi tilbage på den række af udmærkede mænd, der gennem årene har beklædt de førnævnte stillinger, så er der jo nok en, som i særlig grad har gjort sig bemærket og sat sine spor i Præstø.

Her tænkes på folketingsmand og politimester Vagn Bro, i det følgende benævnt som politimesteren.

Politimesteren var en farverig og markant personlighed, der blev kendt over det ganske land, bl.a. fordi han idømte sig selv bøder. Da politimesteren kom til Præstø, bestod politistyrken af følgende: kriminalbetjent H. Brix, politibetjent E. Johansen, nat- og reservebetjent R.F. Christoffersen, reservenatbetjent Sørensen og landbetjent Gerdrup. Kriminalbetjent Brix var statsansat, mens de øvrige, som tilhører ordenspolitiet, var kommunalt ansatte.

I 1936 sender politimesteren en skrivelse til kommunen, hvori han henleder det ærede byråds opmærksomhed på, at købstadens politibetjent E. Johansen øjensynligt er lønnet ret lavt i forhold til omboende politibetjente, idet lønnen på nuværende udgør: løn, alderstillæg og reguleringstillæg i alt 3660 kr.

Når hertil kommer uniforms- og cykelgodt-

gørelse, bud for byrådet, tilsyn med kødkontrol samt forskellige indtægter på i alt 802 kr, så bliver den samlede indtægt på i alt 4462 kr.

Politimesteren indstiller, at Johansen, der har gjort tjeneste i over 22 år, udnævnes til overbetjent, og at der fremtidigt tillægges ham et pensionsgivende tillæg.

Sluttelig udtrykker politimesteren sin tilfredshed med købstadens natbetjent Christoffersen, som har gjort tjeneste i 13 år. Hans årlige lønning er 1896 kr. med pensionsret. Herfor yder han tjeneste 6 af ugens nætter fra klokken 23.00 til 05.00. Det indstilles derfor, at Christoffersen tillægges f.eks. to aldersstillæg à 150 kr. Det ene straks og det andet efter 15 års tjeneste. Endelig udtrykker han tilfredshed med reservebetjent Sørensens tjeneste. Han har ved flere lejligheder udvist fortjenstfuld optræden.

Kun på ét punkt har politimesteren endnu et tjenestligt ønske. Nemlig at natpatrulje-

tjenesten udvides fra kl. 05.00 til kl. 07.00, da det ikke findes helt forsvarligt, at købstaden i den mørke tid ikke har nogen vagthavende betjent på gaden i dette tidsrum.

Denne skrivelse giver naturligvis anledning til svære overvejelser i det høje byråd, men efter at have sendt foresprøgslet til ikke færre end 9 købstæder rundt i landet, som man mener at kunne sammenligne sig med vedrørende løn, så bliver følgende vedtaget: Politibetjent E. Johansen udnævnes pr. 1. november til overbetjent, og fra samme dag ændres hans løn således at den samlet udgør 4522 kr. årligt. Hertil kommer 200 kr fra amtet som vederlag for landevejseftersyn med statens motorsagkyndige. Natbetjent Christoffersens løn forhøjes med et ikke pensionsgivende tillæg på 200 kr årligt, imod at tjenesten fra oktober til april forlænges med en time fra kl 05.00 til 06.00 morgen. Af samme årsag forhøjes reservebetjententens vederlag fra 7 til 9 kr pr. nat.

Politimesteren meddeler, at alle 3 funktionærer er indforstået med nyordningen. Samtidig udtrykker han sin tak for det opnåede resultat, der på betydelige punkter imødekommer hans ønsker.

Næste ønske fra politimesteren er nu bedre lokaleforhold.

Hidtil har man haft politikontor i en gammel lærebolig ud mod Adelgade, men her er pladsen trang og utilstrækkelig, slet ikke egnet til dette formål. Politimesteren har i nogen tid gentagne gange foreslået kommunen at købe apoteket og indrette politikontor her, men uden at dette har givet noget positivt resultat.

Ved et møde i rådhuskommiteen den 3. februar 1937 henleder politimesteren kommiteens opmærksomhed på, at Centralhotellet, som er beliggende nabo til rådhuset, er til salg, og at det ville være en stor fordel, om poltistation og -kontor sammen med politimesterbolig kunne placeres på et så centralt sted. Der hengår nu atter en tid, uden at noget sker i sagen, da det pludselig erfares,

at et konsortium bestående af red. Chr. E. Johansen, murermester V. Poulsen, biograf-direktør B.S. Ingemann og best. Niels Olsen har købt Centralhotellet. Der må formodes, at disse 4 mænd, som alle var medlemmer af byrådet, alene har købt ejendommen for at sikre den for kommunen. At det ikke har været for personlig vindings skyld, ses af at konsortiet skriftligt tilbyder byrådet at overdrage ejendommen til kommunen for samme pris, som man selv har givet. Det var sikkert en klog disposition af de 4 herrer at købe ejendommen. Skulle man have ventet på, at alle aftaler, møder, skrivelser og tilladelser passerede gennem hele den offentlige mølle, så kan man tvivle på, om der var kommet nogen politistation ud af projektet.

Prisen var bestemt til 18000 kr. Det skal bemærkes, at selve bygningen var i en så ringe forfatning, at den kun var til nedrivning. Prisen var således at regne kun betaling for grunden. Alligevel kan

det ses af købekontrakten, at handelen omfatter al ejendommens rette tilliggende og tilhørende af grund, mur og nagelfast appertinentier.

Endvidere fremgår det af købekontrakten, at der er tinglyst deklaration angående et villighedsvindue ind mod matr. 116 dateret den 26. maj 1905.

Hele byrådet med borgmester Otto Madsen i spidsen går nu ind for at erhverve nævnte grund og forsøge at få opført en ny politistation samtidig med en påkrævet udvidelse og renovering af retslokalet i rådhuset. Man mener dog ikke at kunne magte opgaven alene, samtidig med, at man jo også skal have den nødvendige tilladelse med foretaget.

Derfor afsendes nu ansøgninger til såvel justits- som indenrigsministerium samt Præstø amtsråd. Den 29. juli 1937 vedtager amtsrådet med 5 stemmer mod 4, at amts- og bykommune i forening køber den halvdel af nævnte grund, som ligger nærmest rådhuset. Således at antet står som køber af

3/4 og kommunen 1/4.
(samme ejerforhold som er gældende for rådhuset).

Kommunen må så alene købe den anden halvdel. Senere mener amtsrådet dog ikke at kunne fastholde deres vedtagelse, og det kommer til at betyde, at Præstø kommune alene køber Centralhotellet og nedriver bygningerne på ejendommen. Samlet købspris i alt 18606,59 kr.

Herefter ligger sagen stille i et års tid, bortset fra, at politimesteren meddeler, at rigspolitichefen fra sin side har lovet velvillig behandling vedrørende spørgsmålet nye lokaler for Præstø politi.

Den 29. september 1938 afholdes der møde på Frederiksminde for byrådet, alle sognerådsformænd i Præstø jurisdiktion, amtsrådsmedlemmerne Otto Larsen og Axel Henriksen samt politimesteren. Her blev givet tilslutning fra samtlige sognekommuner til at ansøge om amtets støtte til at opføre en bygning på Centralhotellets grund samt lade arkitekt Tidemand-Dahl, Næstved, udarbejde en tegning over en sådan bygning.

Den 9. november 1938 skriver man til Præstø amtsråd om at yde støtte til sagens gennemførelse. Først den 21. juli 1939 lader amtsrådet høre fra sig ved at indbyde byrådet til et nyt møde i Præstø, men det eneste man enedes om her, er at man vil forsøge at arrangere et nyt møde, denne gang om muligt med en representant fra justitsministeriet. Ministeriet indvilliger ved en skrivelse den 18. august 1939, men først den 22. januar 1940 bliver mødet afholdt i Næstved. Forhandlingerne ved dette møde er positive. Kontorchef Berning tilsiger justitsministeriets støtte til byggeforetagendet, gående ud på at overdrage den gamle politimesterbolig på torvet vederlagsfrit til kommunen.

Byrådet vedtager nu at meddele amtsrådet, at man ønsker at arbejde videre med sagen, men at man ikke vil kunne gennemføre byggeforetagendet, med mindre der også vil blive ydet støtte fra amtskommunen. Amtet mener dog ikke, under de forhånden-

værende forhold, at kunne tage standpunkt om evt. tilskud til byggeforetagendet, men er dog villig til en nærmere forhandling.

Tiden går, og politimesteren bliver utålmodig. Den 6. juni 1940 skriver han til byrådet og forespørger tjenstligt, hvorledes det går med projektets realisation, da man ikke i mange måneder kan fortsætte i de små og fåtallige lokaler.

Samtidig gør han byrådet opmærksom på, at det ved dødsfald ledigblevne "observatorium" kunne indrettes til en særdeles brugbar politistation.

Direktør Tolderlund skriver, udenom byrådet, til justitsministeriet og tilbyder matr. nr. 126, Torvet, til salg til politibygning.

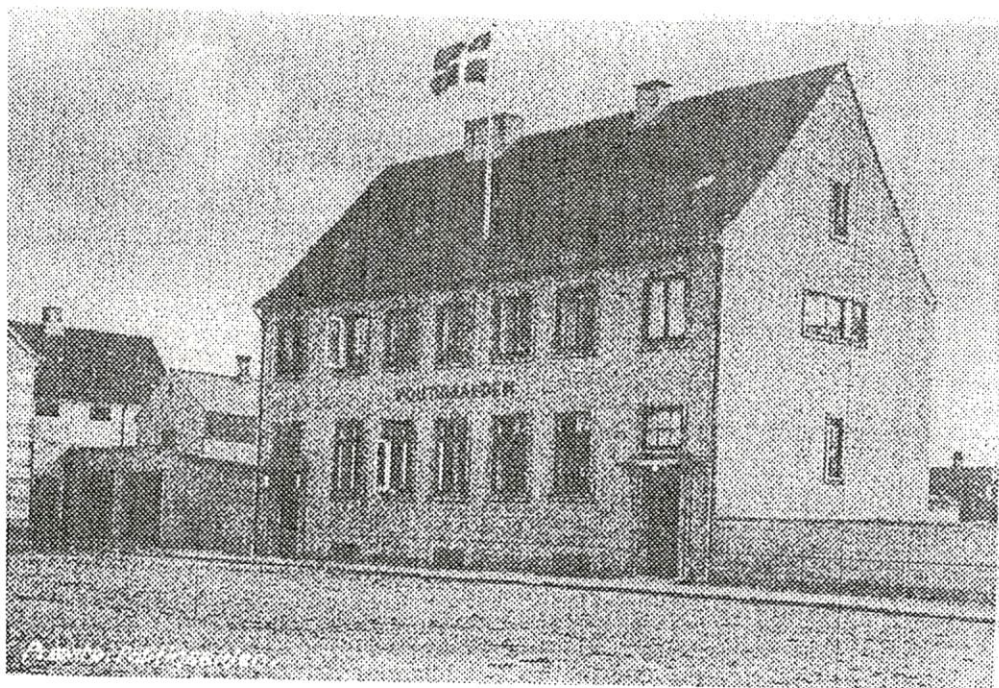
Den 19. juli lykkedes det at arrangere et møde i Præstø med deltagelse af repræsentanter fra by- og amtsråd.

Tolderlunds bygning og observatoriet beses, men findes ikke egnede. Den eneste deltagende løsning må derfor være en politigård på Centralhotellens grund.

Efter de forhandlinger, der ført på dette møde, afgiver byrådet den 23. juli 1940 til amtsrådet et konkret forslag til den nye politigårds opførelse. Der stilles som betingelse for forslaget gennemførelse, at amtskommunen yder et tilskud på 1/4 af omkostningerne ved bygningens opførelse, og at staten overdrager kommunen den gamle politimesterbolig.

Den 26. juli 1940 afholder amtets budget-, kasse- og regnskabsudvalg møde. Forslaget fra Præstø byråd om opførelsen af politigård er fremlagt sammen med tegninger udarbejdet af arkitekt Tidemand-Dahl. Omkostningerne er anslået til 90000 kr plus grund, haveanlæg og uforudsete udgifter til 30000 kr.

Det vedtoges at tilbyde Præstø byråd et tilskud på en fjerdedel, dog højest 30000 kr. til delvis dækning af førnævnte udgifter og et tilskud på højest 5000 kr til indretning og montering af retssalen i rådhuset. Alt på vilkår af, at Præstø kommune fra den 1. april 1941 som enejer overtager såvel politigården som

råd-, ting- og arrest-
huset, således at amts-
rådet fra nævnte tids-
punkt helt udtræder af
ejerforholdet.

Byrådet modtager til-
budet og takker, og
sagen bringes endelig i
fast ramme ved skrivelse
til justitsministeriet.
Også fra indenrigs-
ministeriet kommer nu
endelig besked. Sidste
brev herfra slutter
således: "Af byrådets
andragende fremgår det,
at såvel justitsmini-
steriet som Præstø
amtsråd har tilsagt sin
støtte til gennem-
førelsen af det om-
handlende bygningsfore-

tagende. I denne an-
ledning meddeler inden-
rigsministeriet, efter
stedfunden brevveksling
med justitsministeret,
herved det ansøgte
samtykke. Af de pante-
breve, der er udstedt
for de lån, som kommunen
overtager, forventer man
at modtage genparter".
Jo, man må sige, at det
kommunale selvstyre har
haft endog særdeles
snævre rammer at arbejde
indenfor.

Politimesteren køber den
gamle politimesterbolig
for 16000 kr.

Så skulle alle forma-
liteter være i orden, og
herefter tilrettelægges

arbejdets bortgivelse ved en licitation, som finder sted den 10. oktober 1940, og straks herefter påbegyndes arbejdet. Det går dog for langsomt efter politimesterens mening. Den 5. juli 1941 sender han en længere skrivelse til byrådet, hvori han anmoder om, at arbejdet fremskyndes mest muligt. Om nødvendigt må det ærede byråd gøre ansvar gældende mod håndværkerne, der efter sagkyndig udtalelse til mig, er gået enestående langsomt frem med disse deres kontraktlige arbejder.

Den 1. august er borgmester Otto Madsen trådt tilbage, og borgmester H.F. Carøe må fuldføre. Endelig bliver bygningen dog færdig og taget i brug i november 1941.

Den 29. oktober 1941 indvies den nye politigård med stor festivitas. Til stede var justitsminister Thune Jacobsen, rigspolitichef Begtrup-Hansen, folketingsmand Himmelstrup, amtmand Toft og mange flere. I alt ca. 50 honoratiores deltog i festlighederne.

Ca. 4 år skulle der gå,

inden politimesterens ønske om nye lokaler skulle gå i opfyldelse. Mange og lange forhandlinger har det kostet, og korrespondancen har været enorm. Man kan kun konstatere, at bureaukratiet allerede på daværende tidspunkt har blomstret i fuldeste flor.

Det var ikke lang tid den gode politimester fik fornøjelse af de nye lokaler. Allerede i 1943 udnævnes han til politimester (eller sherif, som han populært blev kaldt) i Køge.

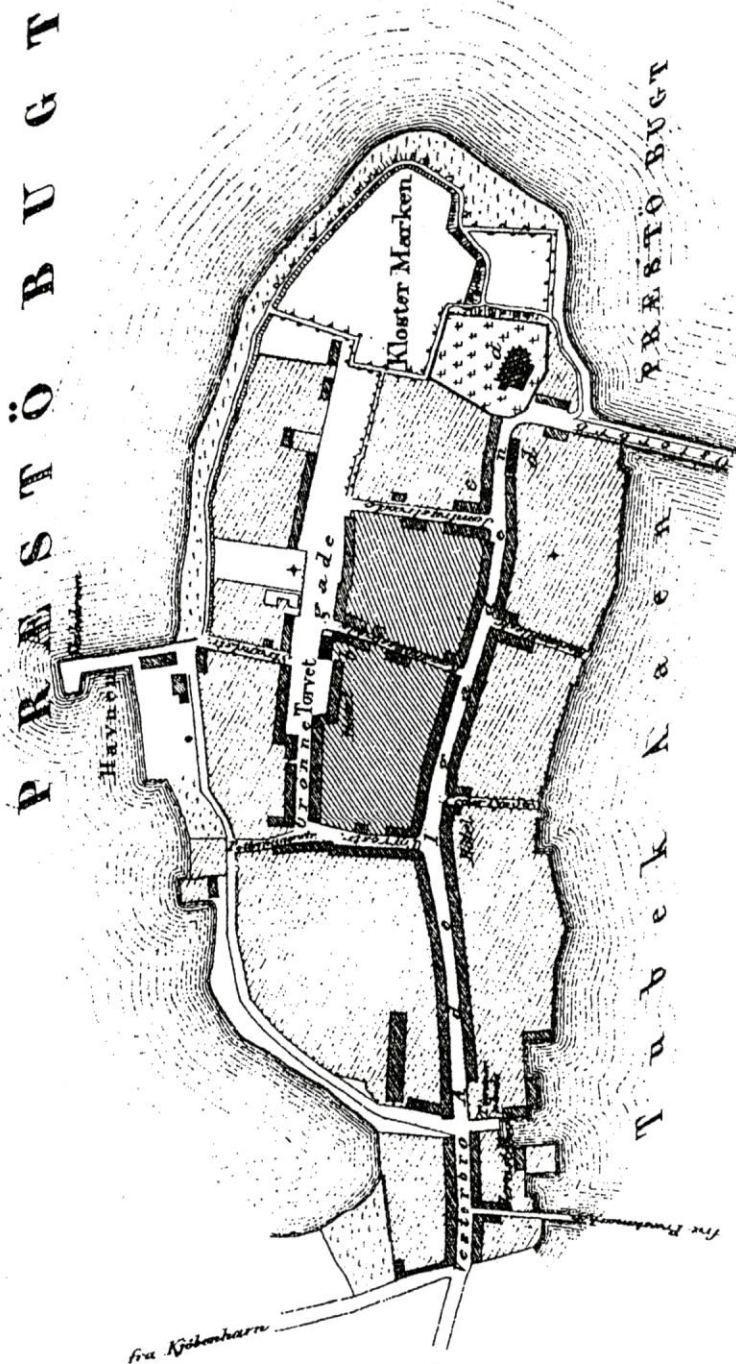
I 1962 sælger Præstø

kommune politigården til justitsministeriet for 100.000 kr.

KORT
over

PRÆSTØ KJØBSTAD

1860.

JULEKORT - JULEKORT - JULEKORT

Succesen med salg af "gamle" Præstø-julekort fortsætter.

Har du sikret dig, bestil allerede nu, ved henvendelse arkivet eller på biblioteket . Kortene vil være klar til salg i slutningen af november. Der er fire forskellige motiver (dobbelte kort) med kuverter til kun 20,00 kr.

Alle kortene er ægte håndkolorerede !

Støt arkivet og dets arbejde, køb de "gamle" kort.

